

СТАНОВИЩЕ
от проф. д.н. Румен Потеров, ЮЗУ „Н. Рилски“, Благоевград

на дисертационен труд на тема:

**Обучението по балет в България, извън държавната образователна система.
Принципи на преподаване. Репертоар (XX-XXI век)**

**за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“
по докторска програма „Хореография“
професионално направление – 8.3. Музикално и танцово изкуство**

Автор на дисертационния труд:

Борислава Веселинова Тодорова

редовен докторант към катедра „Хореография“ при Факултет по изкуствата, ЮЗУ „Н. Рилски“ – Благоевград

I. КРАТКИ БИОГРАФИЧНИ ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТА.

Борислава Тодорова е родена на 19.08.1991 г в гр. София. Придобива ОНС „Бакалавър“ в АМТИИ Пловдив през 2016 г. със специалност „Балетна педагогика“, а през 2017 г. и ОНС „Магистър“ - „Балетна режисура“ в същото учебно заведение. През 2021 г. е зачислена като редовен докторант към катедра „Хореография“ в ЮЗУ „Н. Рилски“.

През 2013 година основава балетна школа Клуб за изкуства “Терпсихора”, София, където отговаря за организацията на работа, сформирането на групи, рекламна дейност, сценично оформление, костюми и режисура. Паралелно с това Борислава Тодорова работи в сферата на образованието от 2014 година насам. В последните 7 години е заместник-директор на 90 СУ “Ген. Хосе де Сан Мартин”, гр. София и преподавател по Икономика. Има завършена бакалавърска степен в специалност “Международни икономически отношения” (УНСС, гр. София) и следдипломна квалификация в специалност “Начална училищна педагогика” с ПКС (V и IV степен).

II. АКТУАЛНОСТ И ЗНАЧИМОСТ НА РАЗРАБОТЕНИЯ ПРОБЛЕМ В ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД.

Дисертацията „Обучението по балет в България, извън държавната образователна система. Принципи на преподаване. Репертоар (XX-XXI век)“ на докторантката Борислава Тодорова си поставя актуална и значима цел, отнасяща се развитието на балетното обучение в България, отнасящо се до проследяване на основни етапи в разволя на българското балетно обучение през целия XX век и началото на XXI век, открояване ролята на читалищата в тази посока и на тази основа разработване на концептуален модел за обучение, извън рамките на конкретна образователна институция.

Видно е, че формулираната по този начин цел предполага едно твърде сериозно, задълбочено и широко по обхват изследване, защото то включва две особено значими по

същността си проучвателни посоки – първата – традиция-съвременност, проследяваща процесът на утвърждаване на балетното изкуство и приемствеността в съвременния етап на развитие, на чиято основа се предлага разработеният концептуален модел за обучение, а втората – конкретният принос на читалищата в тази посока. **Всичко това предполага сериозна проучвателна дейност и е насочено към обогатяването на познанието за българското балетно изкуство, което в по-задълбочен вид е представено в първа и втора глава.**

III. ХАРАКТЕРИСТИКА, АНАЛИЗ И ОЦЕНКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД.

Първа глава включва аналитичния материал относно зараждането и постепенното утвърждаване на балетното изкуство в България. Лично за мен, най-ценното в тази част е обособяването на приносът на първите балетни педагози, превърнали това изкуство в своя съдба, поставили основите на съвременното балетно изкуство. И в тази връзка акцент е поставен върху спецификата на репетиционния процес, условията на осъществяването му, творческите реализации, съпътстващите проблеми и начините за преодоляването им, репертоарната политика и най-важното, обособен е конкретният принос на всеки един от тях и постепенното надграждане на най-ценното във всяка индивидуална методика, което в своята съвкупност е довело до обособяването на основите на българската балетна педагогика.

Вторият, немаловажен по значимост въпрос, допълващ в конкретен план първата част кореспондира с по-детейлното вникване в същността на индивидуалните методики и най-важното – откъде са черпели своите познания, как са ги доразвили, за да формират българските основи на балетната педагогика. Първа глава засяга е един особено важен въпрос, за приносът на читалищата като културни и просветни институции, които не са останали извън този процес, а активно са участвали в него.

Втора глава на изследването, анализира процесите на развитие през втората половина на XX век, като периметърът обхваща широк обхват, в два аспекта – първият - образователните институции и читалища, като сериозен акцент е поставен върху методите на обучение, насочени не само към овладяване на основните методически единици, но и в посока стимулиране на интереса, в това число и въпросите за педагогическото взаимодействие.

Вторият аспект е от изключителна важност и има отношение към съвременните посоки и тенденции от началото на XXI век, но в релацията традиция-съвременност. Важният принос в тази глава е не толкова поднесената фактологическа информация, колкото критичната позиция по отношение на важни за балетното обучение въпроси, т.е. във втора глава ясно проличава личното мнение на докторантката, което е най-важното при разработването на един дисертационен труд.

Достатъчно е да се погледнат изводите и широкообхватността им по отношение на различните показатели, за да се види задълбочеността на интерпретираните факти.

В съдържателно отношение **третата глава** също съдържа два основни момента – *първият* за спецификата на онлайн обучението, предимствата, които осигуряват дигиталните технологии, възникващите проблеми и цялостна организация на учебния процес и *втората посока* – най-съществената в целия дисертационен труд - **Концептуален модел за изграждане и реализиране на обучението по балет в школите**, синтезен вариант между традиционно и онлайн обучение, което от съдържателна гледна

точка е твърде интересно като експеримент, със съответното апробиране на резултатите и конкретните изводи, получени от онлайн анкетирането.

В този случай трябва изрично да се спомене, и това е едно от големите достойнства на предложеният концептуален модел, че онлайн обучението е насочено към търсенето на съвременни, близки до битието на децата форми за допълване на знанията, провокиране на интереса им и въздействие върху мотивационната сфера, което не изключва традиционните форми на обучение, т.е. те продължават да бъдат основата, а онлайн обучението е мотивационната надстройка.

IV.ЗАКЛЮЧЕНИЕ

1. Докторантката Борислава Веселинова Тодорова е изпълнила изискванията на чл. 6 от ЗРАСРБ, както и чл. 24 от ППЗРАСРБ за придобиване на образователната и научна степен „Доктор”;
2. Докторантката е демонстрирала умение и неподправен интерес към научно-изследователската работа, необходима за всеки един творец и педагог, търсещ и намиращ различни способности за активиране желанието на учениците да овладяват балетното изкуство.
3. Докторантката е положила значителни усилия свързани с проучване приносят на конкретни български педагози от първата и втората половина на XX век, открояване на същественото, жизненото в техните методики, чието надграждане е довело до постепенното формиране и утвърждаване на българската балетна педагогика. Предложеният концептуален модел на обучение синтезира по особено интелигентен начин традицията и съвременните посоки на развитие и всичко това говори за сериозен подход и отношение и доказва стремежът ѝ да преосмисля традицията от различни позиции под влиянието на най-определящите развитието на съвременното общество фактори, което заслужава най-искрени адмирации.
4. Авторефератът отразява вярно структурата и съдържанието на труда и акцентира върху най-важните моменти, резултати и изводи от изследванията;
5. По дисертационния труд са посочени пет самостоятелни статии, свързани тематично с труда, от участия осигуряващи публичност на основни въпроси от теоретичната разработка.

На основание чл. 12 от ЗРАСРБ и чл. 32 от ППЗРАСРБ давам **ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА** на дисертационния труд „Обучението по балет в България, извън държавната образователна система. Принципи на преподаване. Репертоар (XX-XXI век)“ разработен от редовната докторантка Борислава Веселинова Тодорова и подкрепям присъждането на ОНС «Доктор».

Благоевград
01.08.2024 г.

Становище:
проф. д.изк. Румен Потеров

STATEMENT

by **Prof. Rumen Poterov, Prof. Ph. Rilski**", Blagoevgrad

of a dissertation on:

**Ballet training in Bulgaria, outside the state education system. Principles of teaching.
Repertoire (XX-XXI century)**

**for the award of the educational and scientific degree "Doctor"
Doctoral Program "Choreography"
professional field - 8.3. Music and dance art**

Author of the thesis:

Borislava Veselinova Todorova

full-time PhD student at the Department of Choreography, Faculty of Arts, South University of Arts "N. Rilski" - Blagoevgrad

I. BRIEF BIOGRAPHICAL DATA ABOUT THE PHD STUDENT.

Borislava Todorova was born on 19.08.1991 in Sofia. She graduated with a Bachelor's degree from AMTH Plovdiv in 2016, majoring in Ballet Pedagogy, and in 2017 with a Master's degree in Ballet Directing from the same institution. In 2021 she was enrolled as a full-time PhD student at the Department of Choreography at the South University of Arts "N. Rilski".

In 2013 he founded the ballet school Club of Art Terpsihora,, Sofia, where he is responsible for the organization of work, the formation of groups, advertising, stage design, costumes and directing. In parallel, Borislava Todorova has been working in the field of education since 2014. For the last 7 years she has been the deputy director of the 90th Secondary School "Gen. Hose de San Martín", Sofia. She is also a lecturer in Economics. She has a Bachelor's degree in International Economic Relations (UNWE, Sofia) and a postgraduate qualification in Primary School Pedagogy (V and IV degree).

II. RELEVANCE AND SIGNIFICANCE OF THE DEVELOPED PROBLEM IN THE THESIS.

The dissertation "Ballet Education in Bulgaria, Outside the State Education System. Principles of teaching. Repertoire (XX-XXI century)" by the doctoral student Borislava Todorova has a topical and significant goal concerning the development of ballet training in Bulgaria, referring to tracing the main stages in the development of Bulgarian ballet training throughout the twentieth century and the beginning of the twenty-first century, highlighting the role of community schools in this direction and on this basis developing a conceptual model for training outside the framework of a specific educational institution.

It is evident that the objective thus formulated presupposes a very serious, thorough and wide-ranging study, because it includes two research directions that are particularly significant in their nature - **the first one - tradition-contemporary, tracing the process of the ballet art's**

consolidation and continuity in the contemporary stage of development, on the basis of which the developed conceptual model for training is proposed, and the second one - the specific contribution of the community centres in this direction. **All this implies a serious research activity and is aimed at** enriching the knowledge of Bulgarian ballet art, which is presented in more depth in Chapters One and Two.

III.CHARACTERISTICS, ANALYSIS AND EVALUATION OF THE DISSERTATION.

The first chapter includes the analytical material on the origin and gradual establishment of ballet art in Bulgaria. For me personally, the most valuable part of this chapter is the contribution of the first ballet teachers who made this art their destiny and laid the foundations of modern ballet art. And in this regard, the emphasis is placed on the specifics of the rehearsal process, the conditions of its implementation, the creative realizations, the accompanying problems and the ways to overcome them, the repertoire policy and, most importantly, the specific contribution of each of them and the gradual build-up of the most valuable in each individual methodology, which in its totality led to the formation of the foundations of Bulgarian ballet pedagogy.

The second question, not unimportant in its importance, complementing the first part in concrete terms, corresponds with a more detailed insight into the essence of the individual methods and most importantly - from where they drew their knowledge, how they developed it to form the Bulgarian foundations of ballet pedagogy. The first chapter deals with a particularly important issue, the contribution of the community centres as cultural and educational institutions that were not left out of this process but actively participated in it.

The second chapter of the study analyses the processes of development in the second half of the twentieth century, the perimeter covering a wide range, in two aspects - the first - educational institutions and community centers, with a serious emphasis on the methods of training, aimed not only at mastering the basic methodological units, but also in the direction of stimulating interest, including the issues of pedagogical interaction.

The second aspect is of utmost importance and has to do with the contemporary directions and tendencies of the early 21st century, but in the tradition-contemporary relation. The important contribution of this chapter is not so much the factual information presented, but the critical stance on issues important for ballet training, i.e. the personal opinion of the doctoral student, which is the most important in the development of a dissertation, clearly comes through in chapter two.

It is enough to look at the conclusions and their breadth in terms of the various indicators to see the depth of the interpretation of the facts.

In terms of content, **the third chapter** also contains two main points - *the first* about the specifics of online learning, the advantages provided by digital technologies, the emerging problems and the overall organization of the learning process and the *second direction* - the most significant in the entire dissertation - ***Conceptual model for the construction and implementation of ballet training in schools***, a synthetic version between traditional and online learning, which from a content point of view is very interesting as an experiment, with the corresponding validation of the results and

In this case, it should be explicitly mentioned, and this is one of the great merits of the proposed conceptual model, that online learning is aimed at the search for modern, close to children's existence forms of complementing knowledge, provoking their interest and influencing

the motivational sphere, which does not exclude traditional forms of education, i.e. they continue to be the basis, and online learning is the motivational superstructure.

IV.CONCLUSION

1. The doctoral candidate Borislava Veselinova Todorova has fulfilled the requirements of Article 6 of the PhD Law as well as Article 24 of the PhD Law for obtaining the educational and scientific degree "Doctor";
2. The doctoral student has demonstrated skill and genuine interest in research work, necessary for every artist and teacher, seeking and finding different ways to activate the desire of students to master the art of ballet.
3. The doctoral student has made considerable efforts related to the study of the contributions of specific Bulgarian teachers from the first and second half of the twentieth century, highlighting the essential, the vital in their methods, the development of which led to the gradual formation and consolidation of Bulgarian ballet pedagogy. The proposed conceptual model of training synthesizes in a particularly intelligent way the tradition and the contemporary directions of development, and all this speaks of a serious approach and attitude and proves her aspiration to rethink the tradition from different positions under the influence of the most defining factors of the development of the contemporary object, which deserves the most sincere admiration.
4. The abstract faithfully reflects the structure and content of the work and highlights the most important points, results and conclusions of the research;
5. The dissertation is referred to five independent articles thematically related to the work, of contributions providing publicity to the main issues of the theoretical development.

On the basis of Article 12 of the RAADB Act and Article 32 of the RAADB Procedure I give a **POSITIVE EVALUATION** to the dissertation "Ballet Education in Bulgaria, Outside the State Education System. Principles of teaching. Repertoire (XX-XXI century)" developed by the full-time PhD student Borislava Veselinova Todorova and I support the award of the PhD.

Blagoevgrad
01.08.2024 r.

Opinion:
Prof. Ph. Rumens Poterov